AFGHAN GERMAN ONLINE
http://www.afghan-german.com
http://www.afghan-german.de
افغان جرمن آنلاین

مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

رڼاګل اریوبزی ۲۰۲۱/۰۳/۰۶

د ګل پاچا الفت په شعرونو

کې د ازادۍ او غلامۍ مانا

فکر کې خیال په خیال کې فکرنیول　　معنی ته رنګ رنګ ته معنی ورکول
د شاعـر کـار دی شـاعـري وګڼـه　　د زړه په ستر ګو خوب په وینه لیدل

د زړه په سترګو خوب په وینه لیدل یا دزړه دهلیزکې مینې ته کورجوړول اودسرپه سترګوفکر ته لار ورکول، یا پاس په دماغ کې دفکر پوهې روزل، دځوانکي ګل پاچا نه، دالفت اووتلي علمي اوادبي شخصیت دجوړیدو لار وه. له دې امله یې دټولو شعري او نثري لیکنو رنګ اومانا، جمال او کمال دګل پاچا الفت په وجود کې دالفت اوعلمیت، لوړخیال او ژورفکردیوالي پایله ګڼل کیږي. « الفت » نه یوازې دګل پاچا ظاهري هویت بلکې ترهرڅه دمخه دده دزړه سوانده اولوړانساني شخصیت ښکارندوی دی. ځکه چې مینه یې دزړه په دهلیزونو کې پاللې، له وینې سره ګډه شوې اورګ رګ ته ننوتلې ده. دګل پاچا الفت په مینه کې انسان، دهغه حقوق، کرامت، پت اوعزت تر هر څه وچت ځای لري اوازادي ددې ټولو بنسټ جوړوي.

پت عزت دژنـدانـه ازادي بویه　　بیله دې وې ژوند ذلیل خواروحقیر
ازادي دتـن اوغـړوڅه په کار ده　　چې دي وي فـکر ترلی په ځنځیر
چې ازاد فکرلري په جیلخانه کې　　دی ازاد، نه دغلام غوندې وزیر

الفت دازادۍ ټکی په پراخه مانا کاروي، یانې هرڅوک چې دفکریا دارادې خپلواکي ونه لري، غلام ګڼل کیږي. دتاریخ په اوږدو کې ډیرداسې پیښ شوي دي اولا هم پیښیږي چې یوهیواد په بل هیواد تیری کوي، هغه نیسي واک ترې اخلي، او ولس یې له بنسټیزوحقوقو څخه هم بې برخې کوي او یو ډول غلامان ترې جوړوي. ګل پاچاالفت سره له دې چې دزور، انسان وژنې او جنګ نه سخته کرکه کوي، خودازادۍ دترلاسه کولو اد هغې دساتنې له پاره تو رې ته لاس کول نه یوازې روا بلکې ضرور هم ګڼي.دی دازادۍ دلارې په شهیدانو اواتلانو ویړې اودهغوی یادونه او دراوی کوي اولیکي چې:

مـلـي حـمـا سـه نـه و ه بـې تـأ ثـیـره　　ملالې چې په میوندکې شعارونه ورکول
مضمون دازادۍ زموږ په سرو وینورنګین دی　　زمـوږ وینـوتاریخ تــه عنوانـونه ورکول

ګل پاچا الفت تورې ته دازدۍ او خپلواکۍ حق نه ورکوي. توره دانسان دازادۍ غوښتونکې ارادې اودحق اوقانون تابع ده. توره هدف نه دی، بلکې دازادي دترلاسه کولو اوحق ته دریدلو وسیله ده. دازادۍ غوښتونکې حماسې موخه هو زور ازمویل یادمقابل لورې سرټیټې نه ده. هدف خپلواکي ده، دظلم اومظلومیت، دتبعیض او توپیر ورکول او دولسونواوهیوادونوتر منځ حقوقي برابري ده. دګل پاچا الفت غوښتنه داده چې:

نژادي توپیر هیڅ نه وي په دنیا کې　　نه په شرق اونه په غرب او امریکاکې
استـقلا ل منلی حق دهر مات وي　　خو قـایـم پـه ملتـونـوکې اخوت وي

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

دخپلواکي دکټلواوساتلو له پاره توره هغه وخت اغيزناکه وي چي د متحد اد يو موټی شوي ملت په لاس کي وي. په هره اندازه چي ملت ديوه جوړجاړي په چوکاټ کي سره يو او يو موټی وي په همغه اندزه يې خپل واکي ډاډمنه اوبسياوي. دملي يوالي دکمزورتيا په اندازه ازادي هم کمزوري کيږي او هغه وخت له سخت ګواښ سره مخا مخ کيږي چي ملي يوالی ړنګ شي. دالفت په نظر:

په ملي قدرت لاسته راغلي
په ملي قـدرت مـتکي ده

هرڅومره چي ملت متحدوي
خپلواکي يې هغومره قوي ده

دګل پاچا الفت غوښتنه داهم ده چي ديوه هيواد دازادۍ هدف بايد يوازې دخو تنو ازادي نه وي. ازادي دټول ولس او په ولس کي دهر فرد حق دی. رښتيا هم دادی چي دازادۍ دترلاسه کولو په لار کي يوازې ځوتنه نه بلکې ټول ولس قرباني ورکوی، نو ځکه نه يوازې ځوکسان بلکې ټول ولس او دولس هر وګړی دازادۍ او ديوه بل سره دحقوقي برابری حق لري ديو څو تنو زدرواکي او ټولواکي دملي ارادې اوملي اتحاد سره ټکر خوري او هغه کمزوری کوي. الفت ليکي:

چي وطن او ملک ازاد وي کله ښايي　　چي يې خلک دڅو تنوو وي اسير
باداري دزور اوزرو چي کړي ورکه　　ده همدغه ازادي ړ دتـقد ير

چيرته چي دحق اوقانون په ځای زور اوزر حکومت کوي، ولس يې ازاد نه دی ، دد څو تنو زورواکو اسير اوغلام دی. زورواکان اودزرو ليوالان د انسان دازادې اوحقوقي برابری سرسخت دښمنان دي، دانساني غرور انساني کرامت، پت اوعزت سره جوړجاړی نه شي کولی. ځکه زور اوانسانيت، زور او حق نه سره جوړيږي او دزورواکانو په حکومتکي قانون کله چليږي. ځکه:

حکومت چي قانوني نه وي شخصي وي　　د آ غـا آ غـا زا د ه ا و د بـيـبـي وي
کـورنی او خـيـلـخا نې پـکي خـاني کا　　قنديګل، شاګل، ماګل پکي خوندي وي

په زورواکه او شخصي حکومتونوکي خو قنديګل، شاګل، ماګل خوندي وي، دبډو ازادي وي، د فسادونو پريماني وي، خو دولس برخه خواري او پريشاني وي. ګل پاچا الفت چي ټول ژوند يې دقلم اعمل په ډګرکي دحق او قانون دپلې کولو له پاره په مبرزه کي تير کړی دی، په دې عقيده دی چي:

هغه ځای وي دژودون واړه خوندونه　　چي څوک نه ويني څه زجر يې قانونه
اطمـنان دروح او فکـر هلـه بويـه　　چي اصول اوقـوانين کوي حکمونه

دزوراوزروغلامي په پراخه مانا دغلامي يو شکل دی، خو ګل پاچا الفت په خپلوليکنوکي دغلامي نور ډولونه هم په ګوته ګړي دي او په يوه شعر کي يې دهغي تاريخي لړی داسي بيان کړې ده:

په جهان کي چي مردوده باداري شوه　　روحاني رنګ يې راووت پيري شوه
دپيـري اومريدي بازار چي سوړشو　　سيـاسي رنګ يې پيداکړ ليـدري شوه

دلته دباداري ټکی په خاصه مانا کارول شوی دی، چي بلاړخ يې غلامي ده. باداري بې غلامي اوبادار بې غلامه وجود نه لري. دبادار اوغلام ترمنځ په اړيکو کي غلام دبادار مال دی اوبادار دغلام قانوني څښتن دی. بادار کولی شي چي غلام وپيري اوبايې وپلوري، بل چا ته يې په کرايه ورکولی شي اوهم يې له بل چا په کرايه رانيولی شي. کله چي بادار مړشي غلام يې اولاد ته په ميراث پاتې کيږي. دپير اومريد په هکله دځه ليکلو اړتيا نه وينم، ځکه چي الفت په يوه بل شعر کي ترټولو ښې څرګندې کړي دي. دی ليکي چي:

پير که څس دی بياهم خپل مريد ته بس دی　　مـريـدان دي ډير کسان که پير ناکس دی
لـه مـربده بـنـد کي دخدای مـه غـواړه　　که له خدايه ورته ګران پير يو په لس دی

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

دبادار، پير اوليډر تر منځ شريک ټکی دادی چي يو يې هم ازادي، دانسان خپلواک فکر او خپلواکه اراده منه مني اونه پيژني. دسياسي ليډر، رهبر اويالارښوداو دهغه دپيرو تر منځ په اړيکوکي پيرو دخپل ليډر مال نه دی ، خوازاد هم نه دی. په دې اړيکوکي پيرو خپل سر، خپلې ارادې او خپلو سترګو ته اړتيا نه ويني، دليډريا لارښود په سر فکر کوي، دهغه په سترګو لار ويني او دهغه په اراده خوځيږي. خپل سر، سترګې او اراده يې په کار نه لويږي، شنډ پاتې، کيږي او ورځ په ورځ کمزوري کيږي، تردې چي نور دازادی دهيلې اوهوس نه هم بې برخې کيږي اوپاله يې مطلق اطاعت مطلقه بنده ګي ياغلامي ده ده چې دسياسي غلامانو په برخه کيږي او دليډر نه هم يو مطلق فرعون جوړيږي. نور په ازادي پسې نه ګرځي او دومره غوړي چې دريځ يې دنورو دغلامانو په منځ کي يو څه لوړاودهغوی څارونکی شي. دا دنده ياني دنورو غلامانو څارنه يوازې اويوازې دوتلو او په غلامي کې دازمويل شووغلامانو په برخه کيداشي. دڅارنې دا مقام داسي يو مقام دی چي پکي يوغلام په يو څو نورو غلا مانو يو ډول باداري کوي. نوځکه کيدای شي چي په دې سستم کي باداري اوغلامي ديوه تن په وجود کي سره يوشي ياني داچې دا کس په يوه وخت کي ديو چا غلام وي او هم په يو څو نورو غلامانو باداري کوي. ګل پاچا الفت دې ځای ته درسيدو لار داسي بيانوي:

ځان چرته غلام کړه که په نورو باداري کوي   ســرتيـټيول زده کـړه پــه نورو باداري کوي
هلته زورور ته په ګونـده لاس په نامه اوسه   دلته که فرعون غوندې پرموړکلان کاري کوي

کيدای شي چي دغلامي او باداري په دې سستم کي دهيرم څوکه ياني دزور اوزرو وروستي سرچينه کورۍ ټولواک اوياکوم بهرنۍ ځواک وي. دبشري ټولن په تاريخ کي ددواړو بيلګې شته دي. ګل پاچا الفت ټينګار کوي چي دزرو اوزوروواکي سستم دانسان ازاده اراده، انساني غرور، حقوقي برابري اودانسان سر لوړي نه پيژنيږ. دا سستم په سرټيټي او غلامي ولاړ دی. دلته به هميشه زورور ته لاس په نام او په ګونډه اوسي. که چيرې په دې هنرکي دلياقت او مهارت لوړو درجو ته ورسيږي، نو کيدای شي چي په ځېن باندې دفرعون په شان کلان کاري هم وکړي.دغلامی په لارباداری ته رسيدلي غلامان دفرعون په شان کلان کاران وي، په وحشت کي بې جوړې وي، دانسانيت او ازدی سرسخت دښمنان وي. الفت ليکي چي:

بدل شوي اساسونه دهستی د   ځکه لوړ مقام ته رسي په پستئ
ډير څه کړي تر لاسه چي له ډيرو شيو تير شي   غلامن کړي خانان ځان پرستئ

هغه څه چي تر لاسه کوي يې سرکاري مقامونه اومنصبونه دي، ډک جيبونه او بانکونه دي، غټي ګردی خيټي اوتورزړونه دي، کلکي سپيني سترګي ټيټ سرونه دي او هغه څه چي له لاسه يې ور کوي ازاده اراده ده، پت دی اوعزت دی، ايمان اواعتباردی او دانستيت سره مينه اومحبت دی. دګل پاچا الفت په فکر دانساني ژوند منځپانګه مينه اومحبت دی، پرمختګ دی اوحرکت دی، چي بيلا بيل خودونه اورنګونه لري. خوغلامي اوباداري دې ټولو ته زيان رسوي، ځکه چي دميني او محبت ځای کيني او تبعيض ته ورکوي او دانسانانو تر منځ دوری او برابری بنسټ ورانوي. دی ليکي چي:

ژوندقوت دی محکي تک دی حرکت دی
د ژوندون د باغ بلبله شپه اوورځ دغه ناري کا

ژوند چي هر څرنګ وي بنه دی هرڅوک غواړي چي ژوندی وي مګر ژوند دغلامی دې خدای برباد خاوری ايري کړي که نور هيڅ نشي کولی وچ اوشنډ شی غلامانو غلامان چي پيدا نشي بادارن په بيچاري کا،
هو! بادار ځکه بادار دی چي غلام غلام دی. که غلامي نه وي نوباداري به هم نه وي. غلامي او باداري په ګډه يو سستم جړوي چې دځان په نه پيژندنه ولاړوی. انسان چي بل انسان ته سر ټيټوي، پحقيقت کي خپل ځان نه پيژني او په ځان باور نه لري که څوک دبل زور اوزره ته سجده کوي دايمان په مانا نه پوهيږي. دبل چا جاه اوجلال ته سر ټيټول اوزر پرستي سوچه بې ايماني ده. الفت ليکي چي:

که دځان په شان انسان ته دريدلی يې سرکوزی
ځان دې نه دی پيژندلی دخپل ځان سره اشنا شه

که دچا جاه اوجلال ته په سجده باندې نسکو يې
بې ايمانه راته ښکاري له ايمان سره اشنا شه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليرلو مخکې په خير و لولئ

کله چي ګل پاچا الفت ظلم کول اوظلم زغمل، زور کارول ازور ته سر ټيټول، په حق تيری اوله حقه تيريدل بې ايما
نې، زور اوزر پرستي او په انسانيت بې باوري بولي، نو داهم نه غواړي چې کمزوری دې زوروراذزدردر دې
کمزوری شي، غلام دبادار اوړ باوار دغلام شي، بلکې غواړي چي له سره دا نابرابری دانسانانو تر منځ حقوقي
برابری ته ځای پريږدي. نوځکه ليکي چې:

که مزدور خان شي اوخان مزدور مجبور جابر شي جابر مجبور
ظلم بدليږي خو نه ورکيږي نه حصليږي اصلي منظور

اصلي منظور دغلامی، بې عدالتي، ظلم او زورنه دانسان ازدي ده. ځکه چي لوی پر وردګار ازاد ادمختار پيدا کړی
دی اوارزښت يي دهغي ازادی له محی ټاکل کيږي چي لري او تر لاسه کوي يي، او دهغې ازادي له مخې ټاکل کيږي
چي ور کوي او منظوروي يي، او دواړه خوا وې هغه وخت دانسانيت معراج ته رسيږي چي په بربر حقوقي بنسټ
اوړه په اوړه اوځنګ تر ځنګ ودريږي.
پخوا مو وويل چي غلامي دګل پاچا الفت په نظر ډير ډولونه لري، چي موږ يي ټول نه بلکې هغه يوځو ډولونه په
ګوته کړل، چي لاملونه يي دټولني په داقتصادي، ټولنيز اوسياسي سنبالښت بوری اړه لري. په دې صورت کې
دغلامی لا ملونه دفردله وجود نه به په ټولنه کې پراته وي. خوالفت مو داسې غلامی ته هم پام اړوي چي لاملونه يي
دفرد په ذهني اورواني حالت کې لټول کيږي. دبيلګي په توګه ليکي چي:

يوغلام دی داوهامو خرافاتو بل درسم اورواج او عنعناتو
په دنياکي خوسل رنګه غلامي شته دشهرت غلام بنده دمخلوقاتو

او په بل ځای کې ليکي چې:

د زمان مکان په قيد کې اسارت دی محدود مه اوسه هرګوره لامکان سره اشنا شه
وبندي فکرخاونده دوهمونوظربنده که ذهني ازادي غوړی له عرفان سره اشناشه

اوهام ، خرافات، رسم، رواج، عنعنات اوعرفان دا ټول دکلتور برخي دي او ښيي چي هر کلتور ښّ اوبد، ګټور او
زيان رسونکي اوبلاخره ازددې بخښونکي او غلامونکي اړخونه لري. که اهام او افاهات او يا ځنې رواجونه او
عنعنات ډير مختګ او دانسان دذهني ودې اوازادی مخه نيسي، نوعرفان ،چې دلته ګل په چا الفت د عقلي پوهې په
مانا کاراوی دی، دهغوی مخالف دريځ غوره کوي. عقلي پوهه دکلتور سره پريکړه نه کوي، دکلتور له منځه سر
راپورته کوي، وده کوي او دکلتور د دشنني او چنوني ځواک او واک تر لاسه کوي، له اوهامو اوخذرافاتو يي
خلاصوي، انساني فکرونه اوذهنونه ازادوي او په دې ډول د کلتور دودې او پرمختګ په لارکې پراته خنډونه له
منځه وړي. دا داوهامو او خرافاتونه ارزاد شوي فکرونه اوذهنونه دي چېډزمان اومکان ندزاړه چوکاټ نه ځان
ازادوي او دودې په لور دټولنيز کلتور لار ښوونه کوي. پوهه نه يوازې فکرونه او ذهنونه ازادوي ياني دانساني ژوند
دمعنوي کلتور شتمنې ډيروي، بلکې دټولنيز ژوند دمادي کلتور په وده او بر مختګ کې هم ټاکونکی رول لوبوي.
الفت وړی او بلته اړ ان سان، وږی او بل ته اړ هيواد ازاد انسان او ازاد هيواد نه بولي. او داچي پوهه نن سبا دمادي
دشتمنی دتوليد تر ټولو مهم عامل ګرځيدلی دی، نن کولی شي چي فرداو توانه دلوږي او بل ته دارتيانه هم ازاد کړي.
لنده دا چي دپوهي په برکت په ځان باندې دانسان او انسلني ټولني دباور کچه لوړيږي، دکار ځواک يي وده کوي
اواغيزناک کيږي، وز کار تيا پرله پسي کميږي او په دې توګه ټولنه او وګړي دپې وزلی او نورواړتياوونه ګام په
کام خلاضيږي. نن سبا خو همدا پوهه ده چي دذهني، سياسي، ټولنيزي او اقتصادي غلامی ځنځيرونه ماتوي، ازادي
ساتياو دپرمختګ په لار کې هر ډول کلتوري اوطبيعي خنډونه له منځه وړي. نو ځکه وينو چي په پوهه ياني ډول
ډول مسلکونو، کسبونواو هنرونو سنبال ولسونه ازاد ولسونه دي، شتمن او اباد ولسونه دي. د دوی پا ازادی هيڅوک
تيری کولی نه سي، دسوکالی او پر مختګ مخه يي نيولی نشي.

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزي بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکي په خير و لولئ